

קלטת 116ב (יידיש)

...[בסיפור שזרקו אותך מהבית]

{....}

אני ישבתי בזה החדר, {...}, אוי וי

[אתה נראה טוב, סבא]

{זה מקליט?}

[כן]

איזה... זה היה כאלה דיבורים ש.. הוא ואני שמחנו מאוד בכל דיבור

והוא היה עייף מאוד

[מי, רבי ישראל קרדונר?]

זה... לא.. זה יעקב

[אהה...]

...לא יודעים, אם לא יודעים

[אני רושם..]

אה..

[ההורים שלך זרקו אותך מהבית, והלכת וגרת על יד רבי ישראל קרדונר

זה היה לטובה שתוכל לראות את העבודה של רבי ישראל]

כן

[מה עוד היה?]

{...}

בוודאי הי... הייתי אצלו ו.. {...}

[אתה יכול לדבר יידיש]

כן?

[כן]

היה ה... {...}, החדר שלי היה.. על יד הדירה שלו, על יד הדירה שלו, {...}

בוודאי היה.. משהו שונה, משהו שונה, להיות תמיד איתו

אוי וי, {...}

...נו, בתוך כך, אני לא מספר הכל

[מה?..]

{...}, בזה, בזה היה ה.. מעשה, היה מעשה

אני נהייתי... השם שלח לי מחלה

[מחלה?]

כן, על המעיים

[על המעיים?]

על המעיים, על המעיים

הלשון עם החר, עם... כל הפה היה.. {...}

זה היה חולי, מה הכוונה חולי? - שנרקב הבשר, שנרקב..

[נרקב הבשר]

אה?

[הבשר נרקב, הבשר נרקב]

הבשר היה רקוב מהפצעים, מהפה..

[רקוב מהפצעים]

אה... ו... ו... אה?

[מהפצעים]

{...}, לא, היה מחלה {מהמעיים\מהפה}, {לא הפצעים}
על כל פנים, ברופאים לא השתמשתי, לא רציתי רופאים, {וכך היה}
זה היה מחלה.. מאוד נוראה, הרגשתי ייסורים גדולים
{.....}, הלב היה... חתי... חתיכות, חתיכות מהבשר שנפל, אז זה נפל
... הייתי... אז הייתי מאוד מסוכן, המעיים והלב, זה היה, זה היה.. {דוסו, טוב}
והלב גם היה חולה, המעיים והלב
על כל פנים, זה {הלך (התגבר)}, לא יכולתי לאכול, נעשיתי בכל פעם יותר חלש
... וירדתי מהכוחות

{..}.. הגיע... אחרי שנעשיתי מאוד חלש, אז הגיע.. אה.. יום כיפור, יום כיפור
נו, אנחנו בראש השנה, אצל רבינו, אצל רבי שמעון, אנחנו בציון, או ב..
בראש השנה, אבל יום כיפור אם לא יכולים, אז לא
הכלל: אני ראיתי.. {..} שאני חייב להיות בבית
אמרתי לרבי ישראל: "אני לא יכול, אם אני אצא החוצה זה יהיה נורא"
{.....} לא יכולתי לסבול את ה{.....}, רק כשהייתי יוצא אז ה{.....}
{.....}

הכלל: ערב יום כיפור, ערב יום כיפור
אני זוכר שרבי ישראל.. רבי ישראל הבית שלו היה על ידי, על ידי {...}
ערב יום כיפור
מה אתה עושה?

הכלל: רבי ישראל נסע למירון על יום כיפור, ואני נשארתי לבד ככה חולה
אני הכ... הכרתי רבי ישראל, יום כיפור אני הגעתי למירון
אני אהיה פה? אני אהיה פה בצפת בלי... ב.. בלי רבי ישראל?
הכלל: אסור לי לצאת אפילו מהבית לחוץ
"אז יהיה מה שיהיה, {הודו להשם}"
אני יצאתי, ולא אמרתי בבית שאני נוסע למירון, היא תסכים לי לנסוע?
לא אמרתי כלום, יצאתי.. {..}, יצאתי
התפלאה - איך אני יוצא, איך אני יוצא מהבית
על כל פנים, אני הלכתי לספרדי שיש לו חמור, ושם אה..
צריך לנסוע למירון, הולכים אליו והוא נוסע למירון, משלמים לו על זה, הוא מעמיד את החמור
והלכתי ל... {...}.. אה..

כל אלה שנוסעים למירון היו רבי ישראל ואני, אבל הם ידעו
הכלל: הלכתי לאותו ספרדי, כסף לא היה לי, הלכתי לספרדי הזה
שאלתי את הספרדי: "אתה תיסע למירון? הרי זה ערב יום כיפור {.....}"
הגענו לשם ערב יום כיפור
הכלל: אה.. {..}, אה.. אז הוא אמר:
"אתה תיתן כך וכך?"
"כן"

אצל רבי ישראל, כסף יש לי? אני לא אמרתי לו... רבי ישראל
אני לא אמרתי לו שכסף אין לי, הוא רוצה כך וכך
אני שכרתי אותו.. הוא נסע איתי להיות עם רבי ישראל במירון
{נו..} אז הוא נסע איתי, אבל אני... החולי היה נורא
אני לא יכול לצאת מהבית לחוץ, עכשיו לעשות נסיעה מצפת למירון
על חמור, והייתי כל כך חלש
הכלל: אה.. בשביל כסף.. {אוי, אוי, אוי, אוי}, {.....} כסף, הכסף

על כל פנים, נסעתי איתו, בקושי, בקושי עברתי את הדרך, והיה כל כך רע
 אני לא יודע איך {...} הנסיעה, על כל פנים, {...}
 הגענו למירון, וכשהגענו למירון {...} צריך להיות... לקבל כסף, לקבל כסף
 אני אמרתי לרבי ישראל, {...}
 אני אתן לך, אני אתן לך, אני אתן לך.. כסף
 רבי ישראל, רבי ישראל, רבי ישראל ראה אותי, אז נהיה תקיף
 הוא יודע שאני חולה, אסור לי לצאת לחוץ, לאוויר, אסור לי לצאת
 הכלל: "אני כבר פה, ערב יום כיפור, מה אפשר לעשות?"
 אז אמרתי לו: "צריך לשלם לספרדי, לחמור"
 נו, רבי ישראל לא היה לו כסף, {...}
 אז ה... אז היה, אז היה מאנשי שלומינו, הגביר של צפת, רבי נתן טראוויצע
 הוא היה נוסע, הוא והבן והמשפחה נסעו על ראש השנה
 ועל יום כיפור נסעו עוד הפעם, נסעו עוד הפעם
 ניגש רבי ישראל.. לרבי נתן, ואמר לו:
 "ישראל בער הגיע עם חמור, וצריך לשלם, צריך לשלם, זה עולה כך וכך"
 הוא היה קמצן נעשה ב'רוגז'
 "מה זאת אומרת? על חשבון זה נוסעים, נותנים כזה מחיר?"
 נו, הוא נעשה ב'רוגז', בין כך או כך, ערב יום כיפור, צריך לבקש ממנו
 הוא הוציא מזומן ונתן לו על הנסיעה שלי
 [ומה היה איתך? היית חולה]
 הכלל.. יום כיפור, לא יודע איך, {השם השאיר אותי בחיים}
 לא ידעתי אם אני אצל רבי ישמעון, או, או..
 ולא ידעתי כלום מה נעשה איתי, והייסורים כאלה שאי אפשר לסבול
 אני לא התפללתי, נו, ככה היה לי יום כיפור, אני לא התפללתי כלום
 {...}, רק.. {...}, אבל ברוך השם צמתי
 על כל פנים, אז רבי נתן ראה איך אני נראה, {...} רבי ישראל, אה..
 "זה לא {סתם} חולי, לא עושים דבר כזה"
 הוא ראה שאני לא יודע כלום {...} בעולם לגמרי {...} אפשר מת
 להוביל אותו לבית הקברות
 אני לא יודע איך, איך השם ריחם עליי, זה היה נס
 אני... אותו, אותו יום, יום כיפור, זה היה הסוף, הסוף של החיים שלי
 ראיתי איך.. שנשארתי בחיים, אני לא יודע
 כזה מין יום כיפור
 זה היה אצלי
 ואישתי..
 יצאתי מהבית לחוץ, אז היא חשבה:
 אני מגיע, מגיע, אז היא ראתה.. אז צריך כבר.. כבר לפני הצום, אני לא מגיע
 הכלל: היא, היא חשבה מסתמא אני.. מסתמא נסע למירון, מסתמא נסע למירון
 וככה היה
 זה מאוד הפריע לה
 "אם ככה, אז אבא שלי צודק, בן אדם כזה חולה, והוא לא שומר שלא יהיה עם חולי"
 הכלל: היא סחבה, החליטה מצרות, מגודל הצער, מה שהיא ראתה
 "אני מביא את העולם שידברו", {...}
 על כל פנים, {...} חשבה:
 "אולי.. אולי.. אכן.. אולי לעשות גט

זה לא בן אדם, כזה מין חולה נסע למירון, לא אומר, לא אומר כלום", {...}
הכלל: היא {סחבה} את זה, החליטה ערב יום כיפור
מוצאי יום כיפור רבי ישראל הביא אותי..
זה היה בקיצור, היא החליטה, היא החליטה.. החליטה, {...}
ורבי ישראל, אה.. שם בדירה היה, היה שכן, שכן קרוב, דלת לדלת
עם עוד י.., עם עוד יהודי מה שהוא היה.. תלמיד חכם גדול
והוא ישב יומם ולילה בשול והיה לומד, לומד בהתמדה
{יוא, כן}
...[..]

...[כן, הוא ישב ולמד בהתמדה, ה..]

כן, יומם ולילה

[יומם ולילה]

הוא היה גדול.., תלמיד חכם גדול, הוא היה למדן, ישב תמיד בשול
ואישתו הייתה, זוגתו, אישתו הייתה מביאה לו מעט תה, מעט קפה, ככה אוכל
הבית שלו זה היה השול
רק מה שהיה הולך בלילה, מאוחר בלילה {...} לישון, בהמשך היה.. "כסדר בשול"
היהודי הזה קראו לו: רב אברהם'לה, קראו לו: רב אברהם'לה
[רב אברהם'לה]

כן

היה לו בת, הוא חיתן את הבת, והבת הזאת הייתה חברה של אחותה.. עם אישתי
וזה רב אברהם'לה, אה..

{..}, שלי, שלי, ש.. בני הבית שלי החזיקה מאוד מרב אברהם'לה

החזיקה ממנו כמו מלאך השם

הכלל, הוא אמר לה: "שלא תסתכל על שום דבר"

{....}, ורב אברהם..

"ורבי ישראל הוא יהודי ירא, ו.. ו.. ו.. ולא לעשות מעשה שהוא נעשה ברסלב"

היא רק שמעה לרב אברהם'לה

הכלל: עכשיו שהיא, שהיא, שקיבלה חרטות, זה כמו.., אין עם מי לחיות..

כזה מין, כזה מין.. אומרת

הכלל, ש.. הוא, הוא, אז הוא אמר: "שתהיה ותרנית, שתהיה.."

על כל פנים, זאת האישה שלי

[{..}, אז רבי ישראל, היית באמצע לספר לי מרבי ישראל, מה רבי ישראל עשה?]

{..}, מה אמרת לי? {..}

[אז אמרת לי שרבי ישראל.. קרדונר, מה הוא עשה?]

הוא היה שכן עם רב אברהם

[כן]

שכן עם היהודי הזה

והיהודי הזה.. הוא היה "בן יחיד" בצפת שהוא לא היה מתנ.., הוא

הוא היה יהודי ירא, תלמיד חכם, שכן עם רבי ישראל, לא הסכים להתנגדות

בשול היה כל המתנגדים, בבית כנסת שהוא היה, {...}, ו.. ו.. ו.. והוא בעצמו לא, {...}

ובכל זאת אני התפלאתי איך הוא לא נהיה ברסלב חסיד

כזה, כזה יהודי ויש לו שכן, רבי ישראל, איך הוא לא נכנס לביל שיש לרבי ישראל, {כן}

אבל ככה, ככה זה העולם, ככה זה עולם זה

ה.. ההתקרבות לרבינו זה אחד מהדברים הקשים

[על אמת]

הוא יהיה "ברסלבר", אז לא יהיה "רב אברהם'לה", כבר לא יהיה "מיוחס"
 {...}
 ראיתי איך האמת חזק, וזה, וזה דבר ידוע
 "הלמדן" לא {"משחק אצלו"} מחס... מחסידות, מאדיקות (פרומקייט)
 רק... "בוא נראה, בוא נראה כמה למדן"
 "לירות, לירות, למדנות לגמרי, לירות"
 נו, אבל, ו... ואני, ואני לא הייתי למדן, רק איש פשוט, ובכל זאת רב אברהם'לה..
 [איש פשוט, כפול, משולש, מרובע]
 הם ראו, הם ראו כזה מין אמת, כזה מין מסירות נפש שהראתי
 אז הוא.. אז הוא מכ... א... אז הוא.. הכ... הכניע עצמו, אז הוא.. לא נהיה מתנגד, {...}
 {נו}, בהמשך {..}, בהמשך {..}
 אחרי יום כיפור הגעתי לבית, ו... {..} הייתי במירון
 אבל, נו, דווקא אחרי יום כיפור, אחרי כזו מין נסיעה הלך וחזור
 אז לא היה טקסי, נסעו עם חמורים
 אז הייתי כל כך חלש, היה כזה מין חולי, הלב.. הלב והמעיים זה דבר מסוכן, זה דבר ידוע
 והשם היה לו רחמנות, זה נהיה יותר טוב, ויותר טוב, {....} והלך המחלה
 בלי שום רופא, בלי שום דבר, {...}
 והיום כיפור הזה אני זוכר כל ימי חיי, {...}
 אני כבר הייתי בעולם שמה, במירון {.....} כמעט לא הייתי בזה העולם
 ו... ואחרי זה ראיתי ניסים שהשם עזר לי שהיה לי רפואה בלי שום רופא
 {אבל}... אני תליתי את זה בזכות רבי שמעון, בגלל שנסעתי למירון
 דווקא בגלל שנסעתי למירון והיה לי מסירות נפש, נתתי ככה הרבה כסף והגעתי למירון
 ונראה לי שלא עשיתי טוב, ואחר כך הוא צעק:
 "לא, כן עשית טוב"
 [מסירות נפש, רבינו]
 {...כן...}, {...}
 [מה אתה זוכר עוד מאותה תקופה?]
 אה?
 [מה אתה זוכר עוד?]
 מה אני זוכר עוד?
 [כן]
 {...} אני אספר לך, אני אספר לך הסיפור איך הייתי במדבר
 שלא היה שום דרך הטבע לצאת בחיים, אבל, אבל {.....}
 הייתי במדבר, {...}, לא מים, לא אוכל, וזה המעשה של המדבר
 אספר לך מתחילה ראשי פרקים
 [לא, הכל]
 אה?
 [יש זמן]
 יש זמן, אבל..
 [אתה אמרת לי שאתה לא מספר כלום..]
 {...}
 [עד שאתה לא יודע דבר בבירור, רבי ישראל]
 אוי, אוי, אוי, אוי...

...[היית צריך לחכות עד היום להגיד הכל? אז אתה צריך להגיד הכל, אתה יודע..]
 המעשה של המדבר היה ככה:

{...}

ההתקרבות שלי לרבינו הקדוש, לרבי ישראל
השם יתברך עשה שהיה בזמן.. מלחמת העולם, זה היה..
לא בשנת.., שנת בצורת, היה רעב, היה רעב
על כל פנים, אני.., ככה היה:

אמא שלי נפטרה בבית של רבי ישראל
ראיתי שעומד לפני כאלה דברים, אמרתי לרבי ישראל:
"לא.., אני יש לי.., יש לי פחד אולי, אולי, שאני לא אוכל להחזיק מעמד"
אז הגענו להסכמה:

"שנעשה תקיעת כף, {...} אז.. שלא יקרע הקשר
צריך להתראות כל יום וכל לילה, כן ללמוד, לא ללמוד
אבל להתראות, להתראות אנחנו צריכים, להתראות צריכים
שלא נהיה רחוקים אחד מהשני, אחד מהשני, זה בעיר הזו, וזה בעיר הזו
שלא נהיה רחוקים, צריך להתראות כל יום וכל לילה"
כזה תקיעת כף

על כל פנים, זה היה.. {...}, על כל פנים, אה..

אחרי ה.. אחרי החתונה, אחרי.. אז ככה:

רבי ישראל הגיע לטבריה, אח.., אח.., אחרי שראיתי כאלה, כאלה פלאות
מה שהוא.. הלך, הלך ממירון ל.., לטבריה, השם הביא אותו ממירון לטבריה א.. אליי לבית
הוא ראה כזה מין השגחה, הוא מצא כזה מין נפש מתגעגע לאמת
מתגעגע לעבודת השם, עם מסירות נפש

אצלו זה היה אחד מהדברים הגדו.., גדול מכל הדברים
עזב מירון, עזב צפת, לא משפחה, לא.. לא.. לא ילדים, לא משפחה, כלום
רק טבריה וישראל בער, רק שני הדברים

על כל פנים, הולך להגיע פסח, הוא.. הוא.. הוא הביא את המשפחה ל.. לטבריה
מי ישלם על זה? צריך לשלם על החמור, הוא כתב להם שיבואו לטבריה
אין לשלם על הדירה, אין לשלם על הובלת החמור, {והוא.., כן}

היא והילדים היו צריכים שני חמורים
{..}, נו, טוב, היא באה ללכת, אין לה לאיפה להיכנס, אין לו דירה, ו.. ומגיע פסח
איפה שומעים כזה?

על כל פנים, הוא הביאה ל.., הביאה לטבריה, והשם זימן.., השם זימן דירה
היה אחד שנתן {...}, שהשכיר דירה, והוא היה בטבריה, אז הוא נהיה "טברייני"
כמו שישראל בער "טברייני", ככה רבי ישראל נהיה.. "טברייני"

הוא הביא את האישה והילדים לטבריה

שווין, הגיע הזמן שאני הייתי צריך להתחתן, זה היה אלול
{זה הודעה}, היינו בקשר מחנוכה עד אלול, כמעט שנה, {...}
האבא והאמא הם שמחו, הם שמחו איך שאני הולך להתחתן ב.. בצפת
ורבי ישראל הוא נהיה "טברייני"

נו, אז הוא יהיה "טברייני", ואני אהיה "צפתי", שווין אז ממילא הוא לא יהיה "ברסלבר"
נו, הם שמחו שאני הולך להתחתן בצפת, ורבי ישראל "טברייני"
יש לו דירה בטבריה, והוא גר בטבריה, אז הוא "טברייני", נו
שווין, אחר זה היום שהם נסעו לחתונה עם חמורים, {...}, אה..

אז בדרך אומרת האמא:

"ברוך השם, {...}, ר.., ריבונו של עולם, ריבונו של עולם יש לו רחמנות
עכשיו, עכשיו, עכשיו אתה תהיה בצפת ורבי ישראל יהיה בטבריה, זה מאוד טוב"
זה היה כמה {...}, כמה, כמה.. כמה חמורים שנסעו

הכלל: נסענו חצי שעה, מאח... מאחורינו הגיע.. רבי ישראל... הוא נסע עם אחר {.....} הוא לקח את האישה והילדים, רבי ישראל, על חמורים זה היה באותו היום, יש לו "תקיעת כף", צריך להתראות כל יום - "לצפת" ישראל בער נוסע להתחתן, נוסע לצפת, אז הוא נהיה "צפתי" שישראל בער היה בטבריה הוא היה "טברייני" עכשיו שהוא נוסע לצפת, להתחתן, אז הוא צריך להיות בצפת איפה שמענו כזה..? כזה, כזה מעשה לספר?

שהוא מצא ישראל בער שרוצה לעבוד את השם, שרוצה... שרוצה לעבוד את השם כבר עזב כל העבודות, עזב מירון, עזב משפחה, עזב הכל עכשיו שאני נוסע להתחתן בצפת, אז הוא חזר להיות "צפתי" הכלל: אמא שלי ראתה, ראתה שהגיעו {.....} חצי שעה {.....} כולם ביחד על חמורים, אמא שלי ראתה.. שרבי ישראל, עם האישה, עם הילדים נוסעים גם כן לחתונה נו, נו

על כל פנים, החתונה שלי הייתה במירון, נסענו {..} לצפת, והחתונה הייתה במירון {השם הנהיג סיבות}, החתונה הייתה במירון ו.. אה.. ו.. ו.. ורבי ישראל.. החתונה הייתה במירון, גם הוא היה.. גם הוא הגיע למירון אז הוא היה.. שמח, ורבי ישראל רקד בחתונה באותו ליל שישי {.....} והמכנסיים נפלו, והוא לא ידע, ניגשו אליו, עצרו אותו {.....} [כן, היה ריקודים מהעולם העליון.. כאלה ריקודים מ... כזה מין..] אכן [מהעולם העליון]

כן, הריקודים שלו היו כאלה.. {מה שזה} מה שאני ראיתי, אני ראיתי מה שנעשה, אבל העולם ראו שהמכנסיים נפלו על כל פנים, חמי.. הוא ראה משהו {...}.. שצריך לצאת למלחמה, צריך לצאת למלחמה "מה זאת אומרת? אני אסכים לו להיות ברסלבר?" שויין, טוב, שבת זה החופה.. שישי היה החופה, שבת, מה הוא יכול {...} אחרי החתונה, יום ראשון נוסעים לבית, {...} מגיע השבת השנייה.. שבת השנייה, אז {..} חמי, אכלתי אצלו בליל שבת, "אכלתי מזונות אצלו" אחרי האוכל, לוקח את המפתח, הוא סוגר את הדלת, ו.. "פה ישב, פה תשב, מפה אתה לא יוצא, בליל שבת אתה לא הולך לרבי ישראל" הכלל, אני אומר לעצמי: "מה זה נקרא, סוגרים בן אדם עם מפתח? {מה זה?}" נו, לך תצדק: "חי וקיים" הוא סגר {...}, והייתי, והייתי בתפיסה, לא יכול ללכת לרבי ישראל שנהיה חצי הלילה.. {...} חצי הלילה, חצי הלילה הולכים לישון "חצי הלילה, רבי ישראל כבר ישן, הוא ישן, אפשר לפתוח" {...}, אז הוא הלך, פתח את הדלת החדר לי היה.. הוא השכיר לי חדר "אכלתי מזונות אצלו", הוא הביא לי חדר לישון, חדר קטן והחדר שלי, כשאני צריך ללכת, כשאני צריך לצאת לרחוב היה דרך, דרך, דרכו, דרך הבית שלו מהבית שלו {...}, אפילו שהוא היה בטוח שכך מאוחר לא הולכים ישב ושמר, ישב בחלון, ישב בחלון ו.. ושמר, {...} הוא ישב בחלון, ואני הלכתי, ואני הלכתי הו.. הוא ראה שאני הולך, אז הוא עשה:

"געוואלד, אוי... כך מאוחר בלילה והו... והולך?"
אז הוא ירד ו... ו... ורדף לתפוס אותי, להחזיר אותי
אבל אני רצתי לפניו, אני רצתי מהר ממנו
והגעתי לרבי ישראל וסיפרתי לו את המעשה, שהוא סגר ו... ו... ו...
סיפרתי, סיפרתי הכל, סיפרתי המעשה, ואמר שהוא, אה.. אה.. הוא ימצא אותי פה ב{....}
הוא ישבור הכל בבית, הוא ירביץ, הוא.. הוא..
{....}, כבר אני, אני חוזר בחזרה
הוא רץ, ואני רצתי מרבי ישראל, כבר התראנו, רצתי בחזרה
אז הדרך, היה דרך מרבי ישראל אליו היה צריך לעבור דרך החנויות שמוכרים בשר
ובשנים הקודמות את העצמות לא היו מוכרים, את העצמות היו זורקים על.., על הרחוב
והכלבים של העיר, כל הכלבים היו יודעים שמה, שמה {....}
שמה זה {"מפעל העצמות"}
נו, עברתי שמה, כל הכלבים של צפת עמדו ואכלו את העצמות
הוא.. הוא.. הוא לא יכל לתפוס אותי
ושמה בכלבים, שמה תפס אותי, הוא הפיל אותי על הכלבים
{..}, הוא {...} הרביץ
ו... והגיע הבית.. כזה מין, כזה מין, ככה, ככה
והסדר? מה זה נקרא? ...

סוף קלטת 116ב